

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโครงการวิจัยย่อย (รหัส RDL 06/N)

สรุปรายงานการวิจัย

เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

โรงเรียนที่ดำเนินงานในโครงการ

1. โรงเรียนสวนเด็ก (เชียงใหม่ – สันกำแพง)	(รหัส 103)
2. โรงเรียนสันกำแพง	(รหัส 104)
3. โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่	(รหัส 105)

เอกสารชุดโครงการ วพร. ลำดับที่ 44
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

สำนักงานโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (ชุดโครงการ วพร.) ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยแม่บท และโครงการวิจัยย่อยจำนวน 49 โครงการ มีโรงเรียน/สถานศึกษาใน 34 จังหวัด จำนวน 135 แห่ง เข้าร่วมการวิจัยเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ปัญหานักเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารและคณะครูของแต่ละโรงเรียน/สถานศึกษา ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารและการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปโรงเรียนและห้องเรียน ภายใต้บริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ผลการดำเนินงานตามประสบการณ์การเรียนรู้ ของโรงเรียน/สถานศึกษา 135 แห่ง จึงมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ตามจุดเน้นเฉพาะของโรงเรียน/สถานศึกษา แต่การดำเนินงานของโรงเรียน/สถานศึกษาทุกแห่ง เหมือนกันตรงการใช้โรงเรียน/สถานศึกษาเป็นฐาน ในการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาการรอบด้านของนักเรียน ให้เป็นไปอย่างสมดุลและเต็มความสามารถทั้งสิ้น

ในการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการภายนอกโรงเรียน/สถานศึกษา ซึ่งเป็นคณาจารย์จากสถาบันครุศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวม 66 คณะ จำนวน 133 คน เข้ามาทำหน้าที่เป็นนักวิจัยจากภายนอก ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ และร่วมเรียนรู้กับครู และผู้บริหารในโรงเรียน/สถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาในหน้าที่ของตนควบคู่ไปด้วย

รายงานการวิจัยของชุดโครงการ วพร. ประกอบด้วย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการแม่บท 1 ฉบับ และรายงานสรุปของโครงการวิจัยย่อย 49 โครงการอีก 49 ฉบับ รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งใน 49 ฉบับ ประกอบด้วย รายงานสรุปผลการวิจัยและพัฒนาของระดับโครงการ และของระดับโรงเรียน ซึ่งหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย หัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน คณะครูและคณะนักวิจัยภายนอกได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยมีนักวิจัยร่วม ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระดับท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ดูแลโครงการวิจัยย่อยในแต่ละภาค เป็นบรรณาธิการ และผู้สรุปสาระสำคัญนำเสนอในรายงานฉบับนี้

สำนักงานโครงการ วพร. ขอขอบคุณฝ่ายชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินงานชุดโครงการ วพร. ทั้งโครงการแม่บท และโครงการวิจัยย่อย ตลอดจนทั้งการจัดพิมพ์รายงานฉบับนี้ และหวังว่ารายงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤศจิกายน 2547

คำชี้แจง

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งในสี่สิบเก้าฉบับ ของรายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย วพร. ในรายงานแต่ละฉบับ จะเริ่มต้นด้วยบทสรุปการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ระดับโครงการวิจัยย่อย ตามด้วยรายงานระดับโรงเรียน ซึ่งนำเสนอผลที่เป็นนวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จำนวนนวัตกรรมของโรงเรียน/สถานศึกษา จะมีเท่ากับจำนวนโรงเรียน/สถานศึกษาในโครงการวิจัยย่อย วพร. แต่ละโครงการ

บทสรุปของผลการดำเนินการระดับโครงการวิจัยย่อย นอกจากจะช่วยฉายภาพรวมของกระบวนการทำงานของโครงการ โดยเน้นการเชื่อมโยงประสานการทำงานของหัวหน้าโครงการและนักวิจัยภายนอก กับผู้บริหารและครู/นักวิจัยภายในโรงเรียนแล้ว ยังได้ตอบคำถามการวิจัยระดับโครงการ เพื่อเป็นการประเมินว่าการดำเนินงานโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาหรือไม่ อย่างไร

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏในรายงานนี้ เกิดขึ้นได้จากการรวมพลังของครูจำนวนมาก ครูทั้งโรงเรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการคิดหาวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการนำผลการประเมินนักเรียนไปวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ/หรือแก้ปัญหานักเรียนอย่างรอบด้าน กระบวนการดำเนินงานนี้สะท้อนถึงความตั้งใจของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนร่วมจากภายนอกในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาโรงเรียน เพื่อคุณภาพของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมหรือผลที่นำเสนอในรายงานนี้ เป็นผลที่ได้จากการดำเนินงานในช่วงเวลาเพียง 2 ปี และการดำเนินงานมิได้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยตลอด ทุกโรงเรียน/สถานศึกษาต้องฟันฝ่าอุปสรรค ปัญหาต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลที่แต่ละโรงเรียน/สถานศึกษาได้รับจึงอาจจะยังไม่สมบูรณ์ กระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนายังจะต้องดำเนินต่อไป จนกว่าผลที่ได้จะเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษา และนักวิชาการสามารถใช้ผลการวิจัยและพัฒนาที่นำเสนอในรายงานนี้ เพื่อปลูกกระแสการปฏิรูปการเรียนรู้ของบุคลากรและนักเรียน ให้เข้มข้นและยั่งยืนตลอดไป ขณะเดียวกันก็สามารถร่วมกับครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ใช้ข้อความรู้จากประสบการณ์ของโรงเรียน/สถานศึกษาในรายงานนี้ เป็นฐานในการนำไปปฏิบัติจริง

การรายงานดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการสรุปสาระสำคัญจากรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ/โรงเรียน ผู้สนใจรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อกับผู้จัดทำรายงานและคณะนักวิจัยของ โครงการวิจัยย่อย ได้ตามข้อมูลที่ปรากฏในหน้าสุดท้ายของเอกสารฉบับนี้

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤษภาคม 2547

บทสรุป (SUMMARY)

การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ระดับโครงการวิจัยย่อย

ของโครงการ วพร. รหัส RDL 06/N

เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

.....

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ

1.1 หัวหน้าโครงการ : นางสาวจินตนา ปิ่นทวงศ์

1.2 โรงเรียนในโครงการ

- 1) โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่
- 2) โรงเรียนสันกำแพง
- 3) โรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง

2. ความเป็นมาของโครงการ

ความเป็นมาของโครงการ รหัส RDL 06/N เริ่มต้นจากการที่หัวหน้าโครงการ (อาจารย์จินตนา ปิ่นทวงศ์) ได้รับแจ้งข่าวเกี่ยวกับการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (โครงการ วพร.) จากทีมนักวิจัยหลักของโครงการนี้ และให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าโครงการนี้สามารถตอบสนองปรัชญาและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน นอกยังเห็นว่า โครงการจะให้คุณประโยชน์มากมายแก่ คณะครู บุคลากร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็กนักเรียน ในแง่ของการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางด้านการศึกษาวิจัย

ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันฝ่ายพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนสันกำแพง ได้ทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการ วพร. จากศึกษานิเทศก์ท่านหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก และให้ความสนใจเช่นเดียวกัน จึงได้จัดทำโครงการเสนอต่อนักวิจัยหลัก เพื่อเสนอตัวเข้ารับการคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในโครงการ วพร. ซึ่งต่อมาได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ RDL 06/N

นอกจากนี้ หัวหน้าโครงการเห็นความพร้อมในการปฏิรูปการเรียนรู้ ของโรงเรียนอนุบาลสวนเด็ก จึงอาศัยความเป็นเพื่อนและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับผู้บริหาร เชิญชวนให้โรงเรียนอนุบาลสวนเด็ก เข้าร่วมในโครงการ RDL 06/N ร่วมกับโรงเรียนสันกำแพง ซึ่งได้รับการตอบรับด้วยดีจากผู้บริหารโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง และได้รับความเห็นชอบจากนักวิจัยหลักของโครงการ วพร. ดังนั้น ผู้บริหารทั้ง 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ โรงเรียนสันกำแพง และโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง จึงนัดประชุม

เพื่อวางแผนการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนร่วมกัน และให้แต่ละโรงเรียนแต่งตั้งคณะนักวิจัยหลักประจำของแต่ละแห่ง ซึ่งต่อมาคณะนักวิจัยหลักได้ร่วมประชุม เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันเป็นระยะ ๆ คณะผู้บริหารทั้ง 3 โรงเรียนเห็นพ้องต้องกันที่จะเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอก 2 ท่าน มาเป็นนักวิจัยร่วมของโครงการ RDL 06/N คือ ผศ.ยุวณิตย์ หงส์ตระกูล จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และดร.บุญเลิศ คำปิ่น จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ และจากการประชุมร่วมกันของคณะผู้บริหาร คณะนักวิจัยหลักของโรงเรียน และนักวิจัยร่วม โครงการ RDL 06/N จึงกำหนดประเด็นการวิจัยซึ่งเป็นจุดเน้นของโครงการ คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ขึ้น

3. ประเด็นปัญหาวิจัย

3.1 ประเด็นปัญหาวิจัยของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในโครงการ

ประเด็นปัญหาการวิจัยของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในโครงการ มีลักษณะคล้ายกัน ดังนี้ คือ

3.1.1 ปัญหาทางการคิด คือ นักเรียนยังประสบปัญหาทางการคิด กล่าวคือ คิดได้ช้า คิดไม่เป็น ไม่มีทักษะในการคิดแก้ปัญหา ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการคิดต่ำ

3.1.2 ปัญหาทางด้านภาษา นักเรียนเป็นจำนวนมากยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในด้านต่าง ๆ เช่น การพูด การเขียน การอ่าน การแปลความ การเข้าใจความหมาย ส่งผลให้การใช้ภาษาไทยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางด้านภาษาต่ำ

3.1.3 ปัญหาพฤติกรรม นักเรียนมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมหลายประการ เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การทำงาน และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมที่ขาดระเบียบวินัย เป็นต้น

3.2 ประเด็นปัญหาวิจัยของโครงการ

3.2.1 แต่ละโรงเรียนมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไร เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน และได้ผลเป็นอย่างไร

3.2.2 แต่ละโรงเรียนมีแบบแผนการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร อย่างไร

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

4.1 เพื่อศึกษาแบบแผนการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และชุมชนของโรงเรียนในโครงการทั้ง 3 โรงเรียน

4.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. คำถามวิจัยระดับโครงการ

5.1 แบบแผนของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารและชุมชนของโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีลักษณะเป็นอย่างไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพราะอะไร

5.2 องค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดการเรียนรู้ของทั้ง 3 โรงเรียนคืออะไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

6. กระบวนการดำเนินงาน

โรงเรียนในโครงการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษาและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

6.1 โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่

จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยยึดองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ การฟังพาดสาย การปรึกษาหารือ การมีปฏิสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ มีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม และมีการสอดแทรกเทคนิคแบบ TGT, STAD, Circ, Jigsaw เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ การจัดการเรียนรู้เน้นสภาพแวดล้อมทางการเรียน โดยให้ ให้นักเรียนเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ คละกันตามระดับความสามารถในการเรียนของแต่ละคน กลุ่มมีอิทธิพลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ ทุกคนในกลุ่มกลุ่มมีโอกาสพลัดกันเป็นหัวหน้าทีม รวมทั้งได้แสดงบทบาทในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ให้กำลังใจแก่กัน คนเก่งได้ช่วยเหลือ คนอ่อน ทุกคนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ เพื่อความสำเร็จของกลุ่มและของแต่ละคน

ผลการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ด้านผู้เรียน นักเรียน มีทักษะทางการคิด มีความสามารถแก้ไขปัญหาได้คล่อง และชำนาญในระดับศึกษา ทักษะทางภาษา นักเรียนมีทักษะการสื่อสารได้ในระดับดีมาก และทักษะทางด้านพฤติกรรม นักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมที่ดีตามตัวแปรที่ศึกษา นอกจากนี้ ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ ผู้เรียนมีแนวคิดใหม่ ๆ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ มีขั้นตอนในการทำงานดีขึ้นเป็นลำดับ

ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนเกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันมากขึ้น ครูทุกคนรู้จักการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ กล้าเสนอตนเองและงานวิจัยที่ทำต่อผู้อื่น มีความกระตือรือร้นในวิชาชีพของตนมากขึ้น และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์

ด้านผู้บริหาร เกิดมุมมองที่กว้างไกลในการพัฒนาเยาวชน โดยการนำการวิจัยและพัฒนาเข้าสู่ระบบการเรียนการสอน มีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นระหว่างผู้เชี่ยวชาญ และครูอาจารย์ในโรงเรียน รู้จักการบริหาร

จัดการโครงการเพื่อให้ประสบความสำเร็จ เช่น การสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้ครูปฏิบัติงานด้านการวิจัย ปฏิบัติการ และการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

6.2 โรงเรียนสวนเด็ก

โรงเรียนสวนเด็กจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ เช่น STAD, TGT Jigsaw เป็นต้น กระบวนการเรียนรู้มีองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ของสมาชิกแต่ละคน กระบวนการทำงานเน้นการให้มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการทำงาน กลุ่มย่อย

ผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ด้านผู้เรียน นักเรียนเกิดทักษะทำงานเป็นทีม มีการช่วยกันคิด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย มีการพูดสื่อสารกันในขณะที่ทำงาน มีการอธิบายความคิดของตน ให้เพื่อนฟัง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกัน นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อกลุ่ม รู้จักหน้าที่ของตนเอง

ด้านครูผู้สอน ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีความมั่นใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมากขึ้น มีความสนใจใฝ่รู้ มีการพัฒนาตนเองไปในรูปแบบต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบการสอน และพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ด้านผู้บริหาร เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาตามจุดเน้นของโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อ การปฏิรูปความรู้ทั้งโรงเรียน เกิดความรู้และเข้าใจการจัดปัจจัยเกื้อหนุนต่างๆ เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ เกิดการคล่องตัว เช่น จัดสรรเวลาให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเข้าใจลักษณะของการนิเทศติดตามงานที่ดี และดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารได้เรียนรู้จากการทำงานของครู ค้นพบความสามารถในการทำงานของครูแต่ละคน

6.3 โรงเรียนสันกำแพง

โรงเรียนสันกำแพงจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร ความรับผิดชอบ และความร่วมมือในการทำงาน โดยจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ การจัดการเรียนรู้แบบเป็นทางการอาศัยรูปแบบของเคแกน (Kagan) และสลาบิน (Slavin) จัดสื่อผสมและสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

กระบวนการเรียนรู้ เน้นการทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 4 - 6 คน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีความสามารถที่คล่องกัน เรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาาร่วมกัน สมาชิกกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของคนอื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมรับผิดชอบต่อผลงานกลุ่ม มีการปรับปรุงพัฒนางาน และเผยแพร่ผลงานกลุ่มร่วมกัน

ผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ด้านผู้เรียน นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน แก้ปัญหา และปฏิบัติตนตามแนวทางในการตัดสินใจได้ พุทธสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่องานที่ได้รับมอบหมาย พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ ร่วมมือในการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี ขอมรับฟังความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น

ด้านครูผู้สอน ครูเกิดคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่ค้นคว้าเพิ่มมากขึ้น จัดการเรียนการสอน โดยสร้างบรรยากาศเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น มีการจัดเก็บผลการเรียนรู้ทั้งที่เป็นผลสัมฤทธิ์ และผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบงาน ผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วม โครงการ จัดปัจจัยเกื้อหนุนด้านหลักสูตรและการสอน เฉพาะการจัดตารางเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการวิจัยในชั้นเรียน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การสอน มีเครื่องมือแบบประเมินตนเองของผู้สอน และมีการนิเทศภายในเพื่อหาแนวทางปรับปรุงงานวิจัยในชั้นเรียนสม่ำเสมอ มีการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง และขอความร่วมมือจากสมาคม ผู้ปกครอง ในการจัดประชุมพัฒนางานเสมอ

7. ผลการวิจัยระดับโครงการ

7.1 แบบแผนของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และ วัฒนธรรมการเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และชุมชน

แบบแผนของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครู มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ในส่วนที่เหมือนกัน คือ การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนั้น ครูทุกคนถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และถือเป็นการให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ในแง่ของการปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายของโรงเรียน การเรียนรู้ของครูเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง หมายถึง การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตามซึ่งครูเลือกทำ และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียนด้วยกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และเจตคติที่ดีต่อการสร้างความรู้ด้านการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของครู และผู้บริหาร

ในส่วนที่แตกต่าง อาจเนื่องมาจากขนาดของโรงเรียนและลักษณะการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียนสันกำแพง ผู้บริหารมีภารกิจมากจึงมอบหมายเป็นภาระหลัก ให้แก่ผู้ช่วยผู้บริหาร และคณะทำงานด้านการวิจัยให้รับผิดชอบ และติดตามการทำงานของครูอาจารย์ ซึ่งผู้ช่วยผู้บริหารก็จะมอบหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้รับผิดชอบอีกชั้นหนึ่ง โดยการติดตามจะทำในลักษณะเป็นชั้น ๆ การเรียนรู้ของครูส่วนหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับกลุ่มงานที่ครูคนนั้นสังกัดอยู่ ว่ามีความเข้มแข็งหรือไม่อย่างไรในด้านการปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนา ในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก และมีครูอาจารย์ไม่มาก แม้จะมีการแต่งตั้งคณะทำงานดูแลการวิจัยแล้วก็ตาม ผู้บริหารก็มักเข้าไปเกี่ยวข้องในลักษณะการสั่งการหรือติดตามอย่างใกล้ชิด ความเป็นอิสระในการทำงานค่อนข้างแตกต่างกัน ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และโรงเรียน

ขนาดเล็ก นอกจากนี้โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก บุคลิกลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ก็มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนาของครูด้วยเช่นกัน

วัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนและผู้ปกครอง ของทุกโรงเรียนในโครงการ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ชุมชนหรือผู้ปกครองจะรับทราบ เกี่ยวกับโครงการที่โรงเรียนกำลังดำเนินการ จากการประชุมผู้ปกครอง เป็นหลัก โดยที่ระหว่างการประชุม ผู้บริหารจะถือโอกาสแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ เกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือชุมชนเกี่ยวกับโครงการไปด้วย มีอยู่บ่อยครั้งที่โรงเรียนจะเชิญผู้ปกครองหรือชุมชน มาร่วมเป็นคณะทำงานวิจัยและพัฒนา ร่วมกับบุคลากรของโรงเรียน

7.2 องค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดของทั้ง 3 โรงเรียน มีลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

1. มีการจัดกลุ่มผู้เรียนโดยยึดองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนลดความตึงเครียดจากการเรียนและการแข่งขันลง เพราะการเรียนเป็นการแบ่งปันกันในกลุ่ม มีการกระจายความรับผิดชอบ การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน ทั้งระดับเล็กและระดับโต
2. ทุกโรงเรียนมีการมอบหมายงานด้านการวิจัยและพัฒนา และมีการแบ่งกลุ่มบุคลากรเพื่อทำงานร่วมกัน ทำให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น การวางแผนร่วมกันเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้งานประสบผลสำเร็จโดยรวดเร็ว และลดภาระงานของครูลงได้
3. ผู้บริหารมีการดำเนินการตามจุดเน้น 4 ประการของผู้บริหาร โดยเฉพาะการเอื้ออำนวยและการจัดปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อการปฏิบัติการตามโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน รวมทั้งการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของครูอาจารย์ในโรงเรียน
4. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของแต่ละโรงเรียนมีจุดเน้นที่เหมือนกันคือ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามปกติ ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการประเมินผลตามปกติของกลุ่มสาระด้วย นักเรียนจึงให้ความสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ ที่ครูสอน

ความแตกต่างของเงื่อนไขการเรียนรู้ที่ทำให้ประสบความสำเร็จอยู่ในส่วนปลีกย่อยที่แต่ละโรงเรียนดำเนินการ เช่น เทคนิคของผู้บริหารโรงเรียนที่นำใช้เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ครูทำงาน ผู้บริหารบางคนให้ความสำคัญชอบเป็นพิเศษแก่ครูที่ปฏิบัติงานดีเด่นด้านการวิจัยในชั้นเรียน การให้โอกาสไปศึกษาดูงานแก่ครูอาจารย์ที่ตั้งใจเป็นพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมและลักษณะของครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียน ในโรงเรียนสวนเด็กและโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏ ครูส่วนมากเป็นครูอัตราจ้างที่อายุยังไม่มาก จึงมีความกระตือรือร้น ที่จะศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ครูเหล่านี้จึงปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารโรงเรียนโดยง่าย ทำให้มีผลงานค่อนข้างชัดและรวดเร็ว แต่โรงเรียนมัธยมครูค่อนข้างมีอายุ และมีประสบการณ์ยาวนานในด้านการเรียนการสอน จึงให้ความสนใจกับสิ่งที่คิดว่า มีประโยชน์คุ้มค่าและคุ้มค่าแก่ตนเอง มากกว่าที่จะทำตามคำสั่งของผู้บริหารอย่างเดียว การปฏิบัติงานวิจัยในโรงเรียนมัธยมจึงขึ้นอยู่กับความสนใจของครูเป็นสำคัญ

8. การเรียนรู้และข้อค้นพบอื่นๆ

8.1 บุคลิกลักษณะ ความจริงจังของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการ มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการวิจัยปฏิบัติการของครู

8.2 เงื่อนไขของเวลาและภาระงานมีผลต่อประสิทธิภาพของการทำวิจัยปฏิบัติงานในโครงการวิจัยและพัฒนาฯ ทั้งในส่วนของครูและผู้บริหารโรงเรียน

8.3 นักเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งรับอิทธิพลจากการเรียนเพื่อแข่งขัน หรือเพื่อผลการสอบ เช่น สอบเอนทรานซ์ มักไม่ให้ความสนใจมากกับการเรียนในลักษณะกลุ่ม เพราะคิดว่า ทำให้เสียเวลาและไม่ได้เนื้อหาที่มากพอสำหรับการสอบแข่งขัน

8.4 ในระดับประถมศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

8.5 การได้รับความรู้ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูเกิดความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้เร็วขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

8.6 โรงเรียนที่มีการให้ขวัญและกำลังใจในลักษณะการชื่นชม การให้ผลตอบแทนจากการทุ่มเทในการทำงานของครู ทำให้คณะครูเกิดการตื่นตัวและก่อให้เกิดวัฒนธรรมการทำงาน (Build in) แบบร่วมมือ ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

8.7 ขั้นตอนสำคัญในการวิจัยและพัฒนา ที่ทำให้โครงการประสบผลสำเร็จคือ การประชุมชี้แจงให้คณะครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ซึ่งอาจจะถือเป็นข้อตกลงก่อนเรียนระหว่างนักเรียนและครู นักเรียนและนักเรียน

8.8 การให้คำปรึกษาการออกเยี่ยมเยียน นิเทศ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ของหัวหน้าโครงการ และนักวิจัยภายนอกทำให้เกิดผลกระทบที่ดีในการศึกษามาก

8.9 คณะผู้บริหาร ครูอาจารย์ มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการวิจัยที่ดีขึ้น และไม่ถือเป็นการภาระงาน

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด
ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ของ

โรงเรียนสวนเด็ก (เชียงใหม่ – สันกำแพง) (103)
อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด ทักษะทางภาษา
และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ของโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง เป็นโรงเรียนเอกชนที่ดำเนินกลยุทธ์ ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นอย่างมาก ผู้บริหารต้องการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงเน้นย้ำในด้านการพัฒนา ศักยภาพ ในการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์ และเป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญ ต่อการปฏิรูปการ เรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เนื่องจากโรงเรียนพึงขยายการจัดการศึกษาไปสู่ระดับประถมศึกษา จึงพบว่านักเรียนมีปัญหาด้าน การเรียนรู้หลายประการ โดยเฉพาะทักษะการอ่าน เขียน และคิดเลข นักเรียนบางส่วนมีปัญหาทางด้านความ ประพฤติ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ ครูยังใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมเป็นจำนวนมาก คือสอน ให้นักเรียนอ่านและท่องจำ จึงทำให้นักเรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านการคิด คณะครูและผู้บริหาร ตระหนักถึงความจำเป็น ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงชวนชวนหาวิธีการพัฒนาองค์ ความรู้อย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (โครงการ วพร.) โดย การแนะนำของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ คณะครูและผู้บริหาร โรงเรียน มีการ ประชุมร่วมกับบุคลากร โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏบ่อสร้าง ซึ่งในที่สุดได้คิดค้นประเด็นที่เป็นจุดเน้น ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นเครื่องมือสำคัญในการ พัฒนา

การพัฒนาด้านการเรียนรู้ที่โรงเรียนนำมาใช้ คือรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นจุดเน้นของ โครงการย่อยที่ดำเนินการร่วมกันในโรงเรียน 3 โรงเรียนของโครงการ วพร. รหัส RDL 06/N โดยที่อีก 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และโรงเรียนสันกำแพง โครงการย่อยนี้ มีอาจารย์ จินตนา ปัทมวงษ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เป็นหัวหน้าโครงการ และมีผู้ช่วย ศาสตราจารย์ยุวณิตย์ หงษ์ตระกูล และ ดร.บุญเลิศ คำปิ่น เป็นนักวิจัยภายนอก

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร.

4 แนวคิด คือ

1) การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะ มาตรา 22 หมวด 4 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวนี้นั้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

2) การปฏิรูปทั้งโรงเรียน เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญ เพราะความสำเร็จของการปฏิรูปนั้น ไม่ใช่เฉพาะผู้ใดผู้หนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำได้สำเร็จแต่เพียงผู้เดียว แต่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน กล่าวคือ ทั้ง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน และปฏิบัติการให้ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียน การสอน กิจกรรมในโรงเรียนและกิจกรรมที่ร่วมทำกับชุมชน

3) การมีจุดเน้นในการปฏิรูป เนื่องด้วยประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้มีมากจึงเป็นการยากที่จะทำให้สำเร็จพร้อมกันในเวลาจำกัด โครงการ วพร. จึงกำหนดให้แต่ละ โครงการมีจุดเน้นในการปฏิรูปซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมและความต้องการ โรงเรียนเป็นหลัก

4) การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ กระบวนการวิจัยและพัฒนา (หรือ R & D) เป็นกระบวนการที่หลักในการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) ขั้นตอนการวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้หรือแนวทางการพัฒนาที่เป็นระบบ มีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของความรู้หรือแนวทางนั้น จากนั้นจึงมีการนำไปใช้ซึ่งเรียกว่า การพัฒนาตามแนวทางหรือวิธีการนั้น ๆ การวิจัยและพัฒนาในชุดโครงการ วพร. สามารถกระทำซ้ำกันหลายครั้งหรือหลายรูปจนมั่นใจในแนวทางที่พัฒนาขึ้น

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

- 1) ตัวแปรตาม : การพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 2) ตัวแปรต้น : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง ตั้งอยู่เลขที่ 125 หมู่ 3 ตำบลแม่ปุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 14 ไร่เศษ อยู่ห่างจากถนนสายหลักของอำเภอสันกำแพงประมาณ 4 กิโลเมตร แยกเข้าไปในซอยแม่ปุก โรงเรียนสวนเด็กสันกำแพงเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2544 โดยมี หม่อมหลวงนิสาत्मณี ผลธัญญา เป็นผู้รับใบอนุญาต และปัจจุบันหม่อมหลวงนิสาत्मณี ยังเป็นผู้จัดการ และครูใหญ่ของโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพงอีกด้วย

โรงเรียนสวนเด็กสันกำแพงเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ และตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โรงเรียนมีลักษณะเฉพาะคือเป็นโรงเรียนในรีสอร์ท กล่าวคือ มีทั้งส่วนที่เป็นโรงเรียน และส่วนที่เป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนและสถานที่สำหรับจัดประชุมสัมมนาของของแขกที่มาเยี่ยมเยือนโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านนาของอำเภอสันกำแพงอีกด้วย

โรงเรียนสวนเด็กสันกำแพงเปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ในระดับก่อนประถมศึกษา มีนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น 182 คน แยกเป็นนักเรียนชาย จำนวน 83 คน นักเรียนหญิง จำนวน 99 คน ส่วนในระดับประถมศึกษา มีนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น 98 คน แยกเป็นนักเรียนชาย จำนวน 48 คน และนักเรียนหญิง จำนวน 50 คน โรงเรียนมีบุคลากรทั้งสิ้น จำนวน 26 คน แยกเป็น ผู้บริหาร 1 คน ครูชาย 4 คน ครูหญิง 14 คน และ ครูผู้ช่วย จำนวน 7 คน อายุโดยเฉลี่ยของครู คือ 30 ปี คุณสมบัติทั้งหมดจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้บริหาร ปัจจุบัน อายุ 52 ปี สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา

สภาพชุมชนรอบโรงเรียน มีวัด และตลาดสดขนาดเล็กประจำหมู่บ้านแม่ปูคาอยู่ใกล้กับโรงเรียน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เศรษฐกิจของชุมชนมีตั้งแต่ยากจนถึงระดับมีรายได้ปานกลาง การคมนาคมภายในหมู่บ้านค่อนข้างไม่สะดวก เนื่องจากถนนคับแคบ และบางช่วงเป็นเนินหลุมเป็นบ่อที่ทำให้ยากต่อการสัญจรไปมาภายในหมู่บ้าน

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 4.1 เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
- 4.2 เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4 เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหาร โรงเรียน/สถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ตัวแปรต้น) มีการใช้รูปแบบที่หลากหลาย แต่ละวิธีเน้นให้ผู้เรียนช่วยเหลือกันเป็นทีม โดยจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่เรียนเก่ง

ปานกลาง และอ่อนอยู่ด้วยกัน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฟังพาดสายและเกื้อกูลกันในกลุ่ม มีการปรึกษาหารือกัน อย่างใกล้ชิด การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี แต่ละคนมีความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และมีการวิเคราะห์ กระบวนการกลุ่ม

ลักษณะของตัวแปรตาม มีดังต่อไปนี้

- 1) ด้านการคิด นักเรียนสามารถเกิดคุณสมบัติหลายประการ ได้แก่ ทักษะกระบวนการ การสังเกต เรียงลำดับ แยกแยะ การคิดได้เร็ว คิดได้คล่อง และคิดได้ถูกต้อง
- 2) ด้านภาษา นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เล่าเรื่องที่อ่าน ตั้งและตอบคำถามได้ วาดภาพจากเรื่องที่อ่าน และสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ได้
- 3) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ นักเรียนมีพฤติกรรมตั้งใจเรียน พฤติกรรมกล้าแสดงออก และ พฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5.1.2 เทคนิควิธีสอนที่ครูนำมาใช้ นอกจากรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เป็นมาตรฐาน เช่น STAD, CIRC, TGT แล้ว ครูยังนำเทคนิคการสอนแบบอื่น ๆ มาใช้ร่วมด้วย เช่น เทคนิคมุมสนทนา (Corners) และเทคนิคคู่ตรวจสอบ (Pairs Check) และการสอนแบบ EIGAE (Encourage, Individual Potential, Group Process, Appreciation, Evaluation)

5.1.3 วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่นำมาใช้มีหลายวิธีการ คือ การใช้การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การทำงานของนักเรียน การใช้แบบบันทึกต่าง การสอบถามพูดคุยกับนักเรียน และการใช้แบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.1.4 ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือ แบบ พัฒนาการเรียนรู้ และแบบแก้ปัญหา

การวิจัยแบบพัฒนาการเรียนรู้ โดยครูตั้งวัตถุประสงค์การพัฒนาตามสาระการเรียนรู้ที่แต่ละคน รับผิดชอบ แล้วออกแบบวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะ การวิจัยและพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนของนักเรียน เป็นต้น

การวิจัยเพื่อแก้ปัญหา โดยครูเลือกปัญหาในชั้นเรียนที่ต้องการแก้ไข หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นมาเป็น หัวเรื่องการวิจัยปฏิบัติการ เช่น การปรับพฤติกรรมของเด็กที่ขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา โจทย์คณิตศาสตร์ของนักเรียน

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ของผู้บริหาร มีดังนี้

5.2.1 การจัดปัจจัยเกื้อหนุน

ส่งเสริมงานด้านวิชาการ โดยเปิดโอกาสให้คณะครูได้ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรของสถาน

ศึกษาเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในการนำหลักสูตรมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนนักเรียนตามโครงการ ส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรตามที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม ชมรม และชุมนุมต่าง ๆ จัดสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้การปฏิบัติการตามโครงการเกิดความสะดวกและรวดเร็ว จัดสวัสดิการและงบประมาณ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครู เช่น อาหารกลางวัน อาหารว่าง จัดเครื่องแบบให้กับคณะครูเพื่อให้คุณครูได้แต่งกายอย่างเรียบร้อยและสวยงาม นอกจากนี้ยังได้จัดสวัสดิการวันเกิด กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ ให้ครอบครัวของคุณครูได้มาพบปะสังสรรค์ร่วมกันเพื่อความสามัคคี

5.2.2 การนิเทศภายใน

จัดสร้างรูปแบบของการนิเทศภายในให้มีลักษณะเป็นการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งเป็นกระบวนการการสังเกตการสอนในชั้นเรียนอย่างมีระบบและระเบียบ ภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการสอนของครูในการเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น กำหนดความต่อเนื่องของการนิเทศภายใน โดยจัดทำตารางนิเทศให้กับคุณครูทุกคน มีการนิเทศภาคเรียน 2 ครั้ง โดยก่อนที่จะนิเทศแต่ละครั้งผู้นิเทศกับครูผู้สอนจะสร้างความเข้าใจร่วมกันในหลักการและขั้นตอนในการนิเทศ มีการนิเทศร่วมกัน นอกจากนี้มีการใช้เครื่องมือประกอบการนิเทศด้วย และเมื่อนิเทศแล้วจะมีการประชุมสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2.3 การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ทางโรงเรียนได้จัดการประชุมชี้แจงผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบถึง นโยบาย ปรัชญา แผนงาน และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนได้ปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนขอให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ในการให้ความรู้กับนักเรียนในโอกาสต่าง ๆ ให้โอกาสแก่ผู้ปกครองและชุมชน ในการเสนอแนะแก่ทางโรงเรียนในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเน้นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนโดยประสานกับผู้ปกครองและชุมชน เป็นระยะ ๆ

5.2.4 การประเมินโครงการ โรงเรียนจัดให้มีการประเมินโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในทุกด้าน ทั้งด้านนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร นักวิจัยภายนอก และชุมชน ตามตัวบ่งชี้ที่แต่ละส่วนกำหนดไว้

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน

ยุทธศาสตร์ของนักวิจัยภายนอกที่นำมาใช้ร่วมพัฒนาโรงเรียนที่สำคัญ ได้แก่

5.3.1 การจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ เช่น การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การปรับพฤติกรรมของนักเรียน การทำวิจัยปฏิบัติการ เป็นต้น

5.3.2 การนิเทศและการตรวจเยี่ยมการทำงาน การสอนของครู (แบบไม่เป็นทางการ)

5.3.3 การเป็นที่ปรึกษาด้านอื่น ๆ แก่ครู และผู้บริหาร โรงเรียน เช่น เป็นที่ปรึกษาการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ที่ปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์

6. กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพงได้ดำเนินงานตามขั้นตอน 10 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มและการเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารเป็นริเริ่มโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ได้ประสานความร่วมมือกับโรงเรียนสาธิตราชภัฏ และโรงเรียนสันกำแพง เพื่อดำเนินโครงการโดยใช้หลักการที่สอดคล้องกัน จากนั้นได้จัดตั้งคณะวิจัยหลักในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครูที่มีความสามารถ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทำงานประสานกับโรงเรียนสองโรงเรียนดังกล่าว และนักวิจัยภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือโครงการ

ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างความตระหนักและกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

2.1 การสร้างความตระหนักให้มีความสำคัญของการปฏิรูปทั้งโรงเรียน โดยการจัดประชุมครู เพื่อชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของการ โดยชี้ว่า การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียน ครูและผู้บริหาร พัฒนาระบบการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ที่นำเชื่อถืออย่างเป็นระบบ การวิจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ว่าด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้ นอกจากนี้มีการเชิญวิทยากร จากสำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 8 มาให้ความรู้และทบทวน การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอในช่วงที่ 1 เพื่อให้ครูทุกคนมีความเข้าใจเรื่องการวิจัยที่ตรงกัน

2.2 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน และ เลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการเป็นจุดเน้นในการปฏิรูป

เมื่อทางโรงเรียนสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกคน ให้มีความเข้าใจตรงกัน แล้วจึงร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยของโรงเรียน ที่โรงเรียนได้ดำเนินการ โดยให้ครูเสนอปัญหาที่เป็นประเด็นวิจัย และความต้องการสำหรับการวิจัยและพัฒนา โดยการจัดทำกลุ่มสนทนา (Focus group interview) หลังจากได้ประเด็นปัญหาจากครูแล้ว จึงมอบหมายให้คณะทำงานพิจารณาในรายละเอียดต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นการพัฒนากุศลกร

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวิจัย โดยมีประเด็นที่สร้างความรู้ความเข้าใจได้แก่ การเรียนรู้ที่โรงเรียนกำหนดให้เป็นเป้าหมายของการปฏิรูป (ตัวแปรตาม) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ/ แนวทาง / นวัตกรรมที่นำมาใช้ใน และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยต่าง ๆ โดยเชิญนักวิจัยและนักวิชาการภายนอกมาเป็นวิทยากร

3.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดปัจจัยเกื้อหนุนในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบนิเทศภายใน การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและการประเมิน

ขั้นที่ 4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

โรงเรียนได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้ครูเข้าร่วมโครงการอย่างพร้อมเพรียงกัน โดยกำหนดให้ครูทุกคนมีผลงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อย 1 เรื่อง ต่อ 1 ภาคเรียน และครูทุกคนต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างน้อย 10 แผน โดยมีนักวิจัยหลักของโรงเรียนเป็นผู้นิเทศและติดตามงานของครู

ขั้นที่ 5 ขั้นการจัดทำแผนงานปฏิบัติการวิจัยพัฒนาของบุคลากรทุกฝ่าย

5.1 แผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของครู ครู มีการนำประเด็นปัญหาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ร่วมตกลงวางแผนงานวิจัยของตนว่าควรทำอย่างไร โดยใช้กระบวนการ P D C A ในการดำเนินงานการวางแผน ครูจึงร่วมมือกันเขียนแผนปฏิบัติการ)

5.2 แผนปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของผู้บริหาร มีการจัดแผนงานวิจัยและพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การจัดระบบนิเทศภายใน การประสานสัมพันธ์ชุมชน และการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 6 ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้ วิธีการจัดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

6.1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวบ่งชี้ด้านการคิด ด้านทักษะทางภาษา และด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์

6.2 การพัฒนาตัวบ่งชี้ตามตัวแปรต้น โดยยึดรูปแบบและเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ และเน้นองค์ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ด้าน

6.3 การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย ทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เรียน ครู และผู้บริหาร

ขั้นที่ 7 ขั้นการจัดทำเครื่องมือวิจัย

การจัดทำเครื่องมือวิจัย โดยแต่ละฝ่ายจัดทำเครื่องมือวิจัยตามตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง เริ่มจากการวิเคราะห์ประเด็นการวิจัย วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ และออกแบบเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในแผนการวิจัยและพัฒนา

ขั้นที่ 8 ขั้นการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ครูจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้เชิงวิจัยที่สร้างขึ้นดำเนินการ เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสรุปผลต่อไป ผู้บริหารและนักวิจัยภายนอกเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่แต่กำหนดไว้ในแผนวิจัยและพัฒนา

ขั้นที่ 9 ขั้นการเผยแพร่ผลงานและขยายผล

โรงเรียนได้ขยายผลไปยังโรงเรียนเครือข่าย 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสวนเด็กเชียงใหม่ และโรงเรียนอนุบาลรุ่งอรุณ โดยจัดประชุมร่วมกัน การอบรม และสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรไปพร้อม ๆ กันทั้ง 2 โรงเรียน

ขั้นที่ 10 ขั้นการประเมินโครงการ

โรงเรียนมีการประเมินโครงการตามกรอบวัตถุประสงค์ของโครงการระดับโรงเรียน ทั้งในส่วนของ ครู (นักเรียน) ผู้บริหาร และนักวิจัยภายนอก โดยอาศัยเครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวบ่งชี้ความสำเร็จต่าง ๆ

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในการวัดตัวแปรตามใช้หลายวิธีร่วมกัน ได้แก่ การสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้และการทำงานของครู โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมเป็นเครื่องมือ การทดสอบความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ การตรวจผลงานโดยใช้แบบให้คะแนน ผลงานที่ครูสร้างขึ้น นอกจากนี้ ใช้การสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เรียนเพื่อประกอบการประเมินแบบอื่น ๆ

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู ใช้หลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การวัดและประเมินจากแบบสอบถามการทำงานของครู การใช้แบบสะท้อนความรู้สึกลด้านการเห็นคุณค่าและการชื่นชมผลการทำงานของตนเองของครู การบันทึกจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค การพัฒนาทักษะของกลุ่มครูที่ทำงานด้วยกัน และการประเมินจากข้อเขียนหรือบันทึกส่วนตัวที่ครูทำขึ้นในประเด็นต่าง ๆ ที่ครูให้ความสนใจ

7.2.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้บริหาร ใช้วิธีวัดและประเมินจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานในโครงการ การสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานตามจุดเน้นของผู้บริหาร และจากแบบสะท้อนความรู้สึกลทางด้านความชื่นชมเกี่ยวกับผลการทำงาน

7.2.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักวิจัยภายนอก ใช้วิธีการวัดและประเมินจากแบบสอบถามคณะครูเกี่ยวกับการเสริมสมรรถภาพของนักวิจัยภายนอก ประเมินจากความรู้ความเข้าใจของครูและผู้บริหารในการทำวิจัยและพัฒนา โดยใช้การสังเกตการสอน การตรวจผลงาน และการสัมภาษณ์ และใช้การประเมินตนเองด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของนักวิจัยภายนอก

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้นวัตกรรมดังต่อไปนี้

8.1.1 การจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือ การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มแบบคละความสามารถ ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนอยู่ด้วยกัน โดยเน้นคุณสมบัติ 5 องค์ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ ให้ผู้เรียนได้พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันในกลุ่ม มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี แต่ละคนมีความรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และมีการวิเคราะห์ผลการทำงานร่วมกัน

แผนผังตัวบ่งชี้ของโรงเรียน

8.1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอนของครูประกอบด้วยขั้นตอนการสอน ดังนี้

- 1) แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มประกอบด้วย นักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง 1 – 2 คน และนักเรียนที่เรียนอ่อน 1 คน
- 2) สมาชิกในกลุ่มทำงานร่วมกันตามใบงานที่ครูสร้างขึ้น โดยในแต่ละกลุ่ม นักเรียนที่เรียนเก่งจะคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่เรียนอ่อนและเรียนปานกลาง สมาชิกในกลุ่มจะตรวจสอบผลงานของกันและกันเพื่อชี้จุดบกพร่องและให้การแก้ไข จากนั้นจะร่วมกันวิเคราะห์และสรุปผลร่วมกันเป็นผลงานของกลุ่ม
- 3) มีการทดสอบย่อยซึ่งอาจเป็นการแข่งขันระหว่างทีมต่าง ๆ การทดสอบย่อยจะทดสอบเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนของสมาชิกในกลุ่มมาบวกกันแล้วหาค่าเฉลี่ยกลุ่มใดได้คะแนนมากที่สุดจะเป็นกลุ่มที่ชนะ
- 4) นักเรียนและครูช่วยกันสรุปบทเรียนและผลการเรียนรู้ที่นักเรียนแต่ละคนได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือของครู ในด้านกระบวนการคิดพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาต่าง ๆ สูงขึ้น สามารถคิดได้รวดเร็ว มีเหตุผล และคิดแก้ปัญหาได้ ทางด้านภาษา นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการเรียนภาษาเพิ่มมากขึ้น สามารถค้นหาคำความหมาย ของคำศัพท์ใหม่ ๆ และใช้คำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการอ่าน และเขียนเพิ่มขึ้น มีความมั่นใจในการอ่านและการแสดงความคิดเห็นของตัวเอง ทางด้านพฤติกรรม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายพอสมควร นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันค่อนข้างมาก รู้จักการแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8.2 นวัตกรรม/ การสนับสนุนส่งเสริม ของผู้บริหาร : การบริหารจัดการที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ดำเนินยุทธศาสตร์ในโครงการ ดังต่อไปนี้

- 8.2.1 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้
- 8.2.2 จัดระบบสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ครู
- 8.2.3 จัดระบบและกระบวนการนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 8.2.4 จัดสรรเวลาให้ครูได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา
- 8.2.5 จัดให้ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเตรียมการจัดการศึกษา
- 8.2.6 จัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย
- 8.2.7 จัดทำขั้นตอนการเป็น โรงเรียนตัวอย่างหรือโรงเรียนแกนนำการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ

8.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน : กลยุทธ์การเสริมสมรรถภาพบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนาปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ยุทธศาสตร์ของนักวิจัยภายนอกที่นำมาใช้ร่วมพัฒนาโรงเรียนที่สำคัญ ได้แก่

8.3.1 จัดเวลาเพื่อคอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาคณะครู ผู้บริหาร ในกรณีที่ต้องจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่จะสะท้อนความคิดของเด็กว่า จะทำอย่างไรที่จะให้เด็กเกิดการพัฒนาตามตัวแปรอย่างชัดเจน

8.3.2 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ทั้งกระบวนการคิด วิธีการ การเขียนแผนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

8.3.3 นิเทศ ติดตาม โรงเรียนเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เป็นการประสานความคิด ผลักดันให้ผู้ทำวิจัยคลายความสงสัย

8.3.4 แนวคิดที่นำเสนอให้กับคณะครู จะมีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบตามรูปแบบที่ไปนิเทศในแต่ละโรงเรียน นำมาปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนนั้น ๆ

8.3.5 มีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยให้ทุกโรงเรียนในโครงการได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ให้มีการนำเสนอประเด็นของการวิจัยที่ทำมา ปรับให้เป็นจุดเด่นให้เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน

8.3.6 จัดระบบการนิเทศที่ทำให้ครูไม่ประหม่า บางครั้งนักวิจัยภายนอกได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเด็ก บางขณะเป็นครูร่วมสอนกับครูผู้สอนด้วย เป็นการปรับสถานการณ์ให้ดูอบอุ่น เช่น กรณีที่ผู้บริหาร โรงเรียน และนักวิจัยภายนอกออกนิเทศการสอนที่โรงเรียนสวนเด็ก จากการสอบถามครูและนักเรียน พบว่าเป็นลักษณะกันเองเสมือนว่าไม่ได้จับผิดหรือการตรวจสอบ

8.3.7 ก่อนการนิเทศได้มีการซักซ้อมตามกรอบแนวคิด การปรับแผนการสอนเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ ทั้งผู้นิเทศและผู้สอน

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

1) กระบวนการคิด พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถคิดได้รวดเร็ว มีเหตุผล และคิดแก้ปัญหาได้

2) ทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ

การทำงานอย่างเป็นระบบนี้ส่งผลค่อนข้างน้อย เด็กส่วนมากยังขาดความเข้าใจในระบบการทำงานกลุ่มและและยังไม่เคยชินการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะต้องพัฒนา เรื่อง ทักษะการทำงานกลุ่มต่อไป

3) ความสัมพันธ์ที่ดี การพึ่งพาอาศัยกัน การเห็นประโยชน์ร่วมกัน

นักเรียนส่วนใหญ่ทราบว่าผลประโยชน์ของกลุ่ม ต้องมาจากความสามัคคี และการพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่ม นักเรียนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดี และพึ่งพาอาศัยกันอยู่ในระบบค่อนข้างมาก

4) ทักษะทางสังคม

จากการวิจัยทำให้นักเรียนฝึกการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เป็นที่น่าพอใจ การปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มที่ดี ทักษะการแก้ปัญหาค่อนข้างน้อย หากมีปัญหานักเรียนจะต้องออกมาถามครูเกือบทุกครั้ง

5) ทักษะการเรียนรู้

นักเรียนส่วนใหญ่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมีการซักถามกันมากขึ้น ชอบอ่านหนังสือ ชอบซักถามคุณครู นักเรียนเก่งมีน้ำใจ อกภัยให้เพื่อน หรืออ่านหนังสือให้เพื่อนฟัง

6) คุณลักษณะที่พึงประสงค์

นักเรียนมีความสนใจ ใฝ่รู้ สนุกสนาน มีการยอมรับเพื่อนที่อ่อนมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บางครั้งขาดการใช้เหตุผล ขาดการไตร่ตรอง การแข่งขัน ระหว่างกลุ่มสูง จึงทำให้ ขาดความช่วยเหลือเพื่อนระหว่างกลุ่ม

7) ผลสัมฤทธิ์

ผลจากการวิจัย พบว่า ผลงานนักเรียนพัฒนาขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นเป็นที่น่าสนใจ แต่ควรปรับในด้านของกระบวนการที่ใช้ให้ผลออกมาเป็นที่น่าสนใจ และเด็กเกิดกระบวนการทำงานที่แท้จริง

8) ทักษะทางภาษา

จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการเรียนภาษา มากขึ้น มีการค้นหาความหมายของคำศัพท์ใหม่ ๆ และวิธีการนำคำศัพท์ใหม่ไปใช้ได้ถูกต้อง และมีนิสัยในการรักการอ่านมากยิ่งขึ้น

9) พฤติกรรมที่พึงประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง มีพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มดีขึ้น มีการพึ่งพาอาศัยกัน รู้จักการแบ่งปันและช่วยเหลือกัน การปรึกษาหารือกัน แต่ความรับผิดชอบยังค่อนข้างน้อย ในขณะที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีมากขึ้น

9.1.2 ด้านครูผู้สอน

จากการจัดทำแผนและการจัดการเรียนรู้ ทำให้ตัวครูได้มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครูเห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน ที่มีได้เป็นการเพิ่มภาระแต่จะต้องทำควบคู่ไป ขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีการพัฒนาตนเองไม่ว่าการวิเคราะห์หลักสูตร สร้างความเข้าใจในหลักสูตรอย่างถ่องแท้ แล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาและพยายามหาแนวทางแก้ไขให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบ นอกจากนี้ การทำวิจัยยังช่วยให้ครูได้ปรึกษาหารือ และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ยังผลให้เกิดการทำงานร่วมกันแบบร่วมมืออีกด้วย

9.1.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารเข้าใจความต้องการพัฒนาของครู เกิดทักษะในการปัจจัยเกื้อหนุน เช่น จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ จัดระบบสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ครู จัดเวลาให้ครูได้พบปะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดให้ผู้ปกครองกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน รู้วิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจเกี่ยวกับระบบการนิเทศการทำงานของคณะครูดีขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานของครูและตนเอง ในการร่วมปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

9.1.4 ด้านนักวิจัยภายนอก นักวิจัยภายนอกเกิดการเรียนรู้ คือ

รูปแบบการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนค่อนข้างเข้มงวดในบางเรื่อง โดยเฉพาะการใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคลากรซึ่งผู้บริหารต้องพิจารณาเป็นพิเศษ อำนาจการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นอันมาก ครูผู้สอนพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร โรงเรียนยังต้องการความร่วมมือและการช่วยเหลือจากนักวิชาการภายนอกค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มสมรรถภาพของครูผู้สอน นอกจากนี้ นักวิจัยภายนอกเรียนรู้ว่า การนิเทศติดตาม และการประสานงานกับโรงเรียนมีความสำคัญและต้องวางแผนงานอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดี

9.2 ผลผลิต

9.2.1 นักเรียน

ผลงานที่เป็นชิ้นงานของนักเรียนที่เป็นรูปธรรม ปรากฏตามใบงานที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำ เช่น ภาพวาด วัสดุตกแต่ง และข้อความรู้ที่นักเรียนร่วมกันเขียน

9.2.2 ครู

ผลผลิต แผนการสอนและงานวิจัยของครู

ระดับชั้น	รอบปีที่ 1 (2545)		รอบปีที่ 2 (2546)	
	จำนวนแผนการสอน (วิจัย) เฉลี่ย/สัปดาห์	จำนวนเรื่องที่ท้าวิจัย	จำนวนแผนการสอน (วิจัย) เฉลี่ย/สัปดาห์	จำนวนเรื่องที่ท้าวิจัย
อนุบาล (1 - 3)	50	5	70	7
ประถม (1 - 3)	150	5	240	14
รวม	200	10	310	21

9.2.3 ผู้บริหาร

ผลงานของผู้บริหารวิจัย ได้แก่ แผนการจัดปัจจัยเกื้อหนุน โครงการของผู้บริหาร และรายงานประเมินผลโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

9.2.4 นักวิจัยภายนอก

ผลงานวิจัย ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารงานในโรงเรียนที่มีผลต่อการปฏิรูปงานในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน 2) รายงานผลการสังเกตการสอนของครูโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง

9.3 ผลกระทบ

ผลกระทบที่สำคัญ เห็นได้จากการที่ผู้บริหาร ได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน หลายครั้ง ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ สามารถสร้างโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน มีหลายหน่วยงานเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน ในด้านการฝึกอบรม และการพัฒนานักศึกษา

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

โรงเรียนสวนเด็กจัดการศึกษาในระดับอนุบาลและประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งปัจจุบันจัดการศึกษาถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้น ผลการวิจัยจึงมีอาจมีข้อจำกัดตรงที่นักเรียนยังไม่ครอบคลุมระดับชั้นที่สูงขึ้นไป

นอกจากนี้ โรงเรียนมีสภาพเป็นโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีปรัชญาและวิสัยทัศน์ที่ต่างไปจากโรงเรียนของรัฐบาลเป็นส่วนมาก ความพร้อมและการทุ่มเทของเจ้าของกิจการ ผู้บริหาร โรงเรียน จึงแตกต่างจากโรงเรียนโดยทั่วไป ดังนั้น จึงควรพิจารณาความพร้อมในการเริ่มต้นโครงการเป็นประเด็นสำคัญด้วย

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ การจัดการกระทำกับตัวแปร ทั้งตัวแปรตาม และตัวแปรต้น ตามจุดเน้นของโครงการมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก เนื่องจากขาดความชัดเจนในช่วงเริ่มต้น ผู้นำรูปแบบไปใช้จึงควรพิจารณาที่ความชัดเจนของตัวแปรด้วย

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ของ

โรงเรียนสันกำแพง (104)

อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เพื่อพัฒนา กระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ของโรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

โรงเรียนสันกำแพง เป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โรงเรียนสันกำแพงเป็นโรงเรียนหนึ่งที่นำร่องการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ของจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โรงเรียนมีความสนใจเข้าร่วมโครงการ วพร. เนื่องจากมีแนวคิดที่สอดคล้องกันในการปฏิบัติการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งตามแนวทางของโครงการ วพร. จะต้องมีการปฏิรูปทั้งโรงเรียนในประเด็นที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้องค์ความรู้และนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาและการระดมความคิดเห็นของอาจารย์ในโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ร้อยละ 87 ของอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนยังขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบ นักเรียนจำนวนมากยังขาดทักษะทางด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร รวมทั้งนักเรียนบางส่วนยังมีพฤติกรรมทางด้านการเรียนที่ไม่ดี ทางโรงเรียนจึงเห็นว่าควรจะพัฒนาทักษะทางด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้ภาษาในการสื่อสาร และสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการเรียนที่ดีให้กับนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือที่โรงเรียนร่วมกันพัฒนาขึ้น

การพัฒนาด้านการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการย่อยที่ดำเนินการร่วมกันใน 3 โรงเรียนของโครงการ วพร. รหัส RDL 06/N โดยที่อีก 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาริตถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และโรงเรียนสวนเด็กสันกำแพง ซึ่งโครงการย่อยนี้ มีผู้อาจารย์จินตนา ปัทมวงศ์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนสาริตถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เป็นหัวหน้าโครงการ และมีผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญนิตย์ หงษ์ตระกูล และ ดร.บุญเลิศ คำปิ่น เป็นนักวิจัยภายนอก

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร. 4 แนวคิด คือ

1) การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะ มาตรา 22 หมวด 4 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวนี้นั้นเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

2) การปฏิรูปทั้งโรงเรียน เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญ เพราะความสำเร็จของการปฏิรูปนั้น ไม่ใช่เฉพาะผู้ใดผู้หนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำได้สำเร็จแต่เพียงผู้เดียว แต่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน กล่าวคือ ทั้ง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน และปฏิบัติการให้ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียน การสอน กิจกรรมในโรงเรียนและกิจกรรมที่ร่วมทำกับชุมชน

3) การมีจุดเน้นในการปฏิรูป เนื่องด้วยประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้มีมากจึงเป็นการยากที่จะทำให้สำเร็จพร้อมกันในเวลาจำกัด โครงการ วพร.จึงกำหนดให้แต่ละโครงการมีจุดเน้นในการปฏิรูปซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมและความต้องการโรงเรียนเป็นหลัก

4) การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ กระบวนการวิจัยและพัฒนา (หรือ R & D) เป็นกระบวนการที่หลักในการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิจัย (R) และขั้นตอนการพัฒนา (D) ขั้นตอนการวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้หรือแนวทางการพัฒนาที่เป็นระบบ มีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของความรู้หรือแนวทางนั้น จากนั้นจึงมีการนำไปใช้ซึ่งเรียกว่า การพัฒนาตามแนวทางหรือวิธีการนั้น ๆ การวิจัยและพัฒนาในชุดโครงการ วพร. สามารถกระทำซ้ำกันหลายครั้งหรือหลายรูปจนมั่นใจในแนวทางที่พัฒนาขึ้น

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

- 1) ตัวแปรตาม : กระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 2) ตัวแปรต้น : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนสันกำแพง เป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอที่มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่เลขที่ 172 หมู่ 7 ถนนคชสาร ตำบลทรายมูล อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมือง เชียงใหม่ และอยู่ห่างจากอำเภอเมือง ประมาณ 13 กิโลเมตร โรงเรียน มีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 57 ไร่ 3 งาน 68 ตารางวา โรงเรียนมีอาคารเรียนถาวร 4 ชั้น จำนวน 4 หลัง อาคารเรียนชั่วคราว 5 หลัง อาคารประกอบ จำนวน 8 หลัง ห้องคอมพิวเตอร์ 3 ห้อง ห้องศูนย์สื่อ 1 ห้อง ห้องสืบค้นหลักสูตร 1 ห้อง ห้องศูนย์การเรียนรู้ฝรั่งเศส 1 ห้อง บ้านพักครู 17 หลัง

โรงเรียนสันกำแพง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่เป็นศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง ซึ่งได้แก่เสื้อผ้าพื้นเมือง และร่มกระดาษ โรงเรียนจึงมีส่วนในการผลิตและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของอำเภอสันกำแพง โดยภายในบริเวณโรงเรียนจะเป็นที่ตั้ง แหล่งสาธิต และแหล่งผลิตงานด้านศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของอำเภอสันกำแพงซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป นอกจากนี้อำเภอสันกำแพงเคยเป็นบ้านเกิดของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของไทย หน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอสันกำแพงจึงได้รับการดูแลก่อนข้างดี

ปัจจุบันโรงเรียนสันกำแพง จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. กรมสามัญศึกษา) มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 2443 คน แยกเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,589 คน เป็น นักเรียนชาย จำนวน 755 คน และนักเรียนหญิง จำนวน 834 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 760 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย จำนวน 286 คน และนักเรียนหญิง จำนวน 474 และนักเรียนระดับ ปวช. จำนวน 94 คน แยกเป็นนักเรียนชาย จำนวน 6 คน และนักเรียนหญิง จำนวน 88 คน

โรงเรียนมีบุคลากรรวมกันทั้ง 135 คน แยกเป็น ฝ่ายบริหาร 5 คน เป็นชาย 4 คน และหญิง 1 คน มีอาจารย์ รวมกันทั้งสิ้น 128 คน เป็นชาย จำนวน 48 คน และหญิง จำนวน 80 คน ระดับการศึกษาของบุคลากร จบระดับปริญญาโท จำนวน 14 คน ระดับปริญญาตรี จำนวน 108 คน และต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน ผู้บริหารปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการระดับ 8 การศึกษาจบปริญญาตรี วุฒิการศึกษาวิทยาศาสตร์บัณฑิต เคยได้รับโล่ห์ผู้บริหารตัวอย่างของคุรุสภาอำเภอ และรางวัลคุรุสภาจังหวัดเชียงใหม่

สภาพและลักษณะของชุมชน/ผู้ปกครอง โรงเรียนสันกำแพงตั้งอยู่ในย่านชุมชนบ้านสันกำแพง มีถนนตัดผ่าน สามารถเดินทางไปยังหัวลำพูน ลำปางได้สะดวก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน ฐานะค่อนข้างดี พื้นที่รอบบริเวณโรงเรียนเป็นที่ตั้งของ วัด ตลาด และแหล่งอุตสาหกรรมพื้นเมือง มีสถานีอนามัยอยู่ใกล้กับโรงเรียน

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรมการ

- 4.1 เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทักษะทางภาษา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
- 4.2 เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4.4 เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน